

Data de 23 August 1944 ne apare tot mai îndepărtată în istoria recentă a României. 23 August a fost pentru zeci de ani simbolul unei Români comuniste și aflate sub tutela partidului comunist unic impus după al Doilea Război Mondial de către Uniunea Sovietică. Zeci de ani de defilări, demonstrații pe stadioane, omagii megalomane, cuvântări propagandistice și falsuri ideologice, toate sub sigla secerei și a ciocanului, au învăluit sensul real al acestei zile care a schimbat pentru totdeauna destinul unei națiuni, dar și soarta individuală a fiecărui cetățean. Confiscată de regimul comunist, hiperbolizată și exploatată constant de propaganda, ziua de 23 August a devenit o anexă a inventarului simbolic al regimului totalitar. În realitate, nu comuniștii sunt autorii acestei schimbări majore îndeplinite rapid și în regim de forță asemeni unei lovituri de stat, ci sunt doar co-participanți la acest eveniment alături de Casa Regală, armată și cele 3 partide democratice de opoziție (PNL, PNȚ, PSDR). În realitate, înainte de înlăturarea lui Ion Antonescu existaseră lungi discuții între ofițeri din rândurile armatei române, lideri ai partidelor politice și, nu în ultimul rând, Rege și reprezentanți ai acestuia.

În vara anului 1944, războiul purtat alături de Germania nazistă pe frontul de răsărit ia o turnură dramatică și ofensiva forțelor sovietice se întetește, ajungându-se la o linie a frontului care expunea total România la un război pustiitor, la o confruntare de anihilare totală ce ne-ar fi pus într-o situație similară cu teritoriile Ucrainei ori Poloniei. În preajma lui 23 August linia frontului se fixase pe aliniamentul Iași-Chișinău, iar Iașii erau un oraș în care domnea haosul și degradingolada, oamenii fiind sperați să fugă din calea rușilor care se apropiau. Din pricina nerăbdării lui Ion Antonescu și a prăbușirii rapide a frontului din Moldova, audiența sa la palatul regal este devansată pentru data de 23 August. În acest context critic, mareșalul Antonescu, cel

care în cei 4 ani în care s-a aflat la putere l-a menținut pe Regele Mihai într-o poziție mai minoră chiar și decât una decorativă, a uitat însă să-i confiște una din ultimele prerogative rămase, însă o prerogativă esențială: aceea de a-l destitui pe președintele consiliului de miniștri. Antonescu, deși conștient de înfrângerea iminentă care se profila, cere să continue războiul alături de Germania, lucru pe care Mihai îl respinge categoric anunțându-l pe conducătorul guvernului că îl demite și îi retrage tot sprijinul constituțional. Antonescu nu recunoaște decizia Regelui, lucru care duce la arestarea sa și a adjunctului său, Mihai Antonescu, din ordinul Regelui. Între cei doi nu era nicio legătură de rudenie. Mihai a procedat la această înlăturare a guvernului autoritar de coloratură militară mergând pe linia unui scenariu din greu pregătit alături de armată, cele 4 partide politice anti-naziste și de anturajul său personal de la palat, Regele avea cum s-ar spune „spatele acoperit”, dar în contextul de atunci nu trebuie să ometem proba de tărie de caracter, de onoare și de simț al datoriei făcută de un rege tânăr (avea doar 22 de ani!!!), un rege neexperimentat în lupta politică și un rege pe care atât tatăl său, Carol al-II-lea, cât și generalul Antonescu îl ținuseră departe de viața publică și îl duseseră spre un trai izolat. În ciuda sprijinului social, logistic, politic și uman de care beneficia Regele, viața sa era pusă în joc, el fiind cel care îl înlătura pe unul din cei mai importanți aliați ai lui Hitler, dictatorul nazist cerând chiar lichidarea sa fizică în acest context, dovadă stând și bombardarea de către germani a palatului regal în zilele bătăliei pentru București din 23-26 August, bătălie în urma căreia capitala a fost eliberată de armata română și forțele militare germane îndepărtate din zona capitalei.

În seara zilei de 23 August, Regele Mihai va da citire la radio proclamației prin care România „întorcea armele” și trecea în tabăra aliaților occidentali anglo-americani și a URSS. Antonescu va fi preluat dintr-un sufocant și neventilat seif al palatului unde fusese reținut pentru prima oară și dus într-o casă conspirativă a comuniștilor, comuniști care vor profita din plin de actul de la 23 August pentru a-și spori puterea și a-și dezvolta structura politică, structură aproape inexistentă înainte de 23 August. Însărcinat cu alcătuirea unui guvern de tranziție va fi generalul Constantin Sănătescu, unul dintre vechii rivali din armată ai lui Antonescu și unul din oamenii care au fost aproape de grupul eclectic și divers, care a pus la cale lovitura de la 23 August. De spus deasemeni că în contextul discuțiilor privind arhitectura României după înlăturarea lui Ion Antonescu, cât și înainte de aceasta, în faza de construcție strategică, și-au adus un aport important pe lângă militari și Rege, cei 4 lideri ai partidelor politice, așa-numite „democrate”, lideri fără de care ne este greu să concepem actul de la 23 August, este vorba despre Iuliu Maniu (PNȚ), Constantin Brătianu (PNL), Constantin Titel Petrescu (PSDR) și Lucrețiu Pătrășcanu (PCR). Așadar, greaua misiune de a schimba drumul României într-un război ce-i putea aduce chiar dispariția ca stat, a îmbrăcat aspectul unui efort colectiv bine calculat, efort din care a tresărit cel mai mult figura lui Mihai I, omul curajos și care însuflețit de patriotism îi înfruntă pe Antonescu și Hitler într-o singură zi printr-un act legal, moral și deplin constituțional. Acum să vedem care a fost partea „rea” a evenimentului de la 23 August: comunizarea României pe termen mediu și lung, lucru ce părea inevitabil și care probabil s-ar fi produs într-o formă mai cruntă decât cea pe care am cunoscut-o, sovieticii luând în calcul chiar ocuparea totală a României sub regim de control direct. Deasemeni nu trebuie să uităm că în zilele ce au urmat declarației de la 23 August 1944, sovieticii au procedat la acte mârșave asupra soldaților români aflați în Moldova, militari pe care nu numai că nu i-au tratat în calitate de aliați ci au și făcut până la 180.000 de prizonieri, oameni din care nu mulți s-au mai întors acasă după terminarea războiului. Totodată, României, deși a plătit cu viața a sute de mii de soldați pe frontul de vest între august 1944 - mai 1945 efortul de război alături de noii aliați, fiind conform

unor estimări cea de-a patra contributoare militară și umană la înfrângerea Reich-ului nazist după URSS, Marea Britanie și SUA, nu a fost declarată „putere cobeligerantă” la Conferința păcii de la Paris din 1947, având statutul unei națiuni învinse.

Dar să analizăm și partea „bună” generată de lovitura de la 23 August. În primul rând România a reușit să se păzească de a fi terenul unui război de anihilare totală între germani și sovietici, un război care ar fi ras sate și orașe de pe fața pământului și ar fi dus la un număr uriaș de victime. Germanii și guvernul Antonescu optaseră pentru o rezistență antisovietică pe o linie Focșani-Nămoloasa-Galați, dar orientată în direcție inversă față de Primul Război Mondial, o linie fortificată îndreptată împotriva unui inamic ce venea dinspre nord. Acest plan intitulat „Margareta II” ar fi putut duce la un război purtat stradă cu stradă, casă cu casă, era o tentativă de rezistență disperată a unei armate germane sleită de resurse, putere și capacitate strategică. Un alt rezultat a fost faptul că după război, României i s-a recunoscut realipirea jumătății de nord-vest a Transilvaniei răpită prin diktatul de la Viena în 1940. Prin sacrificiul de sânge al ostașilor români care eliberează la 25 octombrie 1944 ultima palmă de pământ românesc, urmată de o recunoaștere sovietică și anglo-americană, acest pământ românesc este salvat în ultima clipă de la o soartă nedreaptă, chiar se spunea că sovieticii spuneau că Transilvaniei va fi a aceluși stat care, dintre România și Ungaria, va întoarce armele primul împotriva Germaniei. Nu trebuie să uităm nici o altă semnificație, de data asta internațională a gestului de la 23 August 1944, aceea că prin această întorsătură politico-militară și geostrategică ce a degrețat teritoriul României într-o măsură considerabilă de război și a transformat armata română dintr-un aliat important al Axei într-un inamic de temut pentru aceasta, a avut ca rezultat scurtarea celui de-al Doilea Război Mondial în plan european cu circa 6 luni, lucru recunoscut unanim de la Moscova și până la Washington.

Una peste alta, acest act gândit și aplicat în echipă, dramatic și spectaculos, de la 23 August 1944 a ferit la limită România de la soartă de a deveni o republică sovietică și a dat națiunii noastre o mare personalitate contemporană: Regele Mihai I !

Text: Gheorghe Andrei-Daniel